

Čilý jubilant Bohuslav Korejs

Na Hod Boží vánoční oslavil pětasmdesáté narozeniny skladatel a stále činný varhaník a sbormistr, pan Bohuslav Korejs. Na 85 let jeho života si vzpomeneme přepisem rozhovoru, který byl vysílán vloni na podzim na Radiu Vltava. Vzpomínání na život s hudbou a službou bylo mnohem delší, než kolik se vejde do jednoho pořadu, proto jej zde přepisujeme celé.

Vaše jméno má mnoho lidí spojené s nápěvy k rezponzoriálním žalmům. Varhaníci a zpěváci dobře znají knížku nadepsanou „Zpěvy s odpovědí lidu“, zvanou hnědý žaltář, nebo někdy také Korejsník. A tak moje první zvědavá otázka bude směřovat k tomu, jak vlastně vznikl tento cyklus zpívaných žalmů pro každou neděli a svátek.

Práce to byla celkem jednoduchá, protože nebylo nic jiného k máni, tak jsem je dělal pro sebe, protože jsem je potřeboval jednak ve Strašnicích, kam jsem chodil hrát, a jednak v Týně. Mým prvním žalmem, do kterého jsem se pustil, bylo: Hospodin je mé světlo a má spása.

Vždycky jsem dělal to, co bylo potřeba – to znamená, před adventem adventní záležitosti, před Vánoci vánoční, a tak to pokračovalo dál. Když se naplnil čas, tak Dr. Matějka, který chodil patera Reinsberga do Týna zastupovat, mě jednou vybídl, abych ty cykly dodělal všechny. Já jsem se sice trochu kroutil, ale on mi na to řekl: „Já kdykoliv sem přijdu, tak děti to zpívají, i ve všední den, i v neděli.“ Tak jsem dodělal všechny tři nedělní cykly, ale na všední dny už toho moc nezbylo. Já sám jich řadu mám také, ale už nedošlo k vydání. Doktor Matějka

se postaral o to, aby došlo k tisku, jenomže s ministerstvem bylo těžké pořízení, tak nakonec se to tisklo v Itálii. V tom žaltáři vyšly ještě Ebenovy žalmy a pana Skleničky.

To znamená, že než došlo k redakci celku, tak už byly jednotlivé žalmy odzkoušené v týnské farnosti, a doktor

Matějka, jako koordinátor celé akce, o nich věděl. Ale ten výsledný celek, který je pro tři cykly liturgického roku, je propojen výběrem několika antifon ke společnému zpěvu. Ony se dobře pamatují, a také už se za těch pár desetiletí bez potíží zpívají z paměti. Bylo těžké ten celek sestavit?

Když jsem se do toho měl pustit, měl

jsem na vybranou. Dostal jsem – já už si to přesně nepamatuji, ale těch odpovědí bylo hodně přes stovku, možná skoro sto padesát. Já jsem si vybíral, – protože některé z odpovědí byly velice podobné – po češtinářské stránce, ty, které měly určitý spád, určitý rytmus slova, takže to byla taková moje podmínka, aby i když je to bez taktů, ve volném rytmu, aby se to dobře zpívalo, dobře pamatovalo, a potom, aby jaksi ta čeština tam měla své důležité místo. Já totiž jsem měl češtináře, kteří byli velice přísní, a měli nás k tomu, abychom si naši mateřštinu vážili.

... A když vezmeme ty Vaše žalmy po muzikantské stránce, ony se dobře zpívají a řada varhaníků je ráda doprovází. Ony mají podobnou vlastnost jako gregoriánský chorál, totiž dobře se snáší s každou muzikou, s každým stylem. Možná je to tím, že se drží kompozičního dědictví odzkoušeného generacemi, že se drží modální harmonie.

To máte tak. Já jsem vyrostl, díky mamince, na národních písních, a díky tatínkovi, na gregoriánském chorálu. Když jsem se pustil do zhudebnování jednotlivých žalmů, tak já vím, že na žádné novum nepřijdu; to všechno, co se týká harmonie, už tady bylo. Ještě co se týká té modality. O to se zasloužil jednak profesor Špidra, kterého jsme měli na harmonii, jednak profesor Venhoda, ke kterému jsem později chodil na chorál, a sice, já jsem se také pouštěl do záležitostí moderních, ale profesor Venhoda mě z toho vyvedl. A sice, ukázal mi krásu modálních záležitostí, a jejich čistotu a nezaměnitelnost. A to samozřejmě potom poznamenalo tuto tvorbu žalmů, že potom varhaníci a kantoři, i lid, který to zpívá, potom můžou cítit pevnou půdu pod nohama. Snažím se o to, aby ta melodika odpovídala textu, ať už odpovědí, nebo obsahu jednotlivých veršů.

Když vzpomínáme na pětaosmesát let Vašeho života, rád bych se Vás vyptal na věci, které nám už těžko řekne někdo jiný. Vy jste vyrostl v muzikantské rodině, a Vaše dětství patří do dvacátých let dvacátého století. Když na něj vzpomínáte dnes, jaké byly Vaše první muzikantské zážitky?

Já jsem se narodil jako čtvrté dítě, měl jsem dva bratry a sestru. Sourozenci všichni zpívali a všichni hráli. Tatínek byl regenschorim na Březových Horách u Příbrami, tam jsem se narodil. Moje první zážitky muzikantské byly jednak tedy doma, a potom jsem chodil s tatínkem na zkoušky Cyrilské jednoty. To jsem sice ještě nezpíval, ještě jsem nechodil ani do školy, ale já jsem prostě v muzikantském prostředí vyrůstal. Maminka, ta zase měla ráda národní písně, zpívala si když uklízela, když utírala prach a stlala, to všechno bylo za

doprovodu národních písní. Ona mi neříkala: „dávej na to pozor, jednou se také toho chytneš“, ale tam byl začátek mého přístupu ke kráse lidových písní, nejenom po stránce textové, ale také melodické. Právě ta melodika národních písní mě poznamenala už od dětství, protože není vyumělkovaná – co je v ní, je záležitost velice přirozená, a pokud té přirozenosti jsem se přidržel, tak tam jsem cítil, že tady jsem asi na správné cestě.

Já bych se rád vrátil k Cyrilské jednotě na Březových Horách. Vy jste vyrůstal v hornickém městečku ve dvacátých letech dvacátého století. A to je prostředí, o kterém nám kromě Vás už málokdo něco poví. My bychom si možná zdejší život málem představovali tak, jak nám to kdysi předkládali v dějinách dělnického hnutí. Ale zrovna Příbramsko mělo velice silné náboženské i kulturní kořeny, a vy jste jako syn sbormistra viděl veškeré zázemí blízka. Jak vypadaly za Vašeho dětství takové tradiční hornické slavnosti, kterých se Cyrilská jednotka účastnila? A jak početný byl kostelní sbor na Březových Horách, který Vás otec vedl?

Tam bylo takových čtyřicet – mám za to, že kolem čtyřiceti zpěváků. O poutích a slavnostech tatínek přibíral ještě muzikanty do orchestru, ti třeba nebyli všichni z Březových Hor, někteří docházeli z Příbrami, ale to se dělávalo vředycky příležitostně. Ale Svatopropokská pouť, to byla záležitost celého kraje, celé město žilo takzvanou parádou, parádou hornickou. Z Příbrami vyšel celý průvod s kapelou a s kněžími, došli až na Březové Hory, a na Březových Horách před hornickým kostelíčkem, který by nepojal celé to množství lidí, se stavěl zvláštní oltář. Ten se postavil už den nebo dva dny před poutí, některý ten havíř tam hlídal v noci, a na svatého Prokopa ráno přišel kostelník s pomocníky a celý oltář vydekorovali. Před oltářem u mohutné lípy stála kazatelna, ze které potom bylo slavnostní kázání. Kromě oltáře a kazatelny se stavěl i kůr, byl asi tak metr nebo metr dvacet vysoký, a tam byl orchestr se sborem. Z tohoto kůru se potom zpívalo: dopoledne byla slavná mše zpívaná, latinská samozřejmě, kde se zpívalo nejen ordinarium, ale i proprium, to bylo chorální. Navečer potom tam byla ještě večerní pobožnost, to se zpívaly tatínkovy litanie k svatým patronům, a tím byla slavnost propokpská večer ukončena. Potom ještě po celý týden, v takzvaném oktávu svatopropokském, byly bohoslužby v hornickém kostelíčku svatého Prokopa, a po týdně se zase všechno vrátilo do farního kostela svatého Vojtěcha. Tatínek samozřejmě působil v obou, tam měl všechno, co se týkalo hudby, na starosti. Ta úroveň byla asi dosti vysoká, protože se pamatuju,

jak tatínek vykládal, když ještě byl arcibiskupem pan doktor František Kordač, tak při nějakém svěcení zvonů nebo bířmování si ho nechal představit, a tatínek dokonce dostal zvláštní pochvalu.

Když jste se přestěhovali do Prahy, zažil jste kostelní hudbu v Praze 30. let. Jak vypadalo Vaše poznávání tohoto světa?

Napřed jsme bydleli na svatoštěpánské faře, a po nějakém čase jsme se přestěhovali do Ječné ulice. U svatého Štěpána byla hudba na hezké úrovni, protože tam byl ředitelem kůru profesor Josef Hojný, který jinak učil na vyšehradské reálce. Byl to výborný varhaník a výborný improvizátor. S prostředním bratrem Jaromírem jsme tam chodili, k svatému Štěpánu, ministrovat. A já se přiznám k tomu, že nejenom kvůli vlastnímu ministrování, ale že jsem tam chodil už i kvůli tomu poslechu profesora Hojného. Protože jeho harmonizace písní byly pro mě natolik novum, že když jsem pak přišel domů, zkusel jsem, jestli to třímám tak, jak to hraje profesor Hojný. Samozřejmě, to mi bylo tak 9 – 10 let, že jsem nedokázal ty akordy pojmenovat, ale byl to první styk s takovou vlastní a krásnou muzikou. Já jsem ale pořád toužil tomu muzikantství nějak vniknout pod kůži. A to se mi dařilo hlavně vlivem profesora Hojného, který nás ministranty zval na kůr, kde jsme v adventě zpívali chorály do rorátů. Lid zpíval dole v kostele písně, a ze svatoštěpánského rukopisného kancionálu jsme zpívali jednotlivé chorály.

Já bych se rád zeptal ještě na jednu věc. Takovou velkou událostí Prahy 30. let byl první celostátní katolický sjezd Československa v roce 1935. Tam zněl společný zpěv, velmi pečlivě nacvičený. Vy jste jeden z mála lidí, kteří u této události a její přípravy byli. I když jsou to pro Vás zážitky desetiletého kluka, jak na tuto událost vzpomínáte?

Vzpomínám na to velice rád, protože jednak jsme bydleli blízko, v Ječné ulici, tak na Václavské náměstí to bylo několik kroků. Tam jsme jednak s bratrem Jaromírem sledovali, jak roste ten oltář, který byl postaven kolem pomníku svatého Václava, s tím velkým neonovým křížem. Tak tam jsme chodili možná denně, abychom viděli, jak ta stavba pokračuje. Protože to byla záležitost velice důležitá, a my jako ministranti jsme měli o to zájem. Co se týká té muzikální přípravy, doma jsme samozřejmě měli desky, protože na deskách Ultraphonu byla nahrána Missa Cum Jubilo, která se potom hrála na Strahově. Já se ovšem nepamatuju, že by se to v kostele zpívalo, na tenhle nácvik se nepamatuju.

Ale potom ten efekt na vlastním

pokračování na straně 8

v sobotu – pokud se neobjeví něco neočekávaného – by varhany něco ze sebe mohly vydat. A protože pan biskup není žádný „troškař“, přivezl hned 100 česko-německých zpěvníků a že by snad mohla být Schubertmesse. Jak to vše dopadlo, je na adrese: http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/kostel-jim-vysvetlil-sam-plzensky-biskup20100826.html a <http://www.giessener-anzeiger.de/lokales/kreis-giessen/lollar/9371129.htm>. V Domažlickém deníku už ale nebylo, že biskup Radkovský si v kostele s country skupinou též zahrál, ale Michnu. Samozřejmě to byla „hozená rukavice“ a mě nečekalo nic jiného, než toto provizorium dokončit. Starostce jsem vymluvil vánoční koncert, jednak proto, že by ho chtěli jistě v adventu a o vánocích zase jsou všichni pražští muzikanti vytížení na 200%. Navrhl jsem však koncert adventní, na nějž přišlo víc jak polovina obce a ještě z okolí (asi nejvzdálenější byl z Klenčí) a slyšeli jednak rorátní zpěvy, které možná jejich předci v tomto kostele kdysi také zpívali, jednak části Adventní kantáty F. X. Thuriho nebo sólové „varhany“. Ty jsme chtěli mít opravené ještě do zimy, ale Národní pouť do Říma a vše, co s tím souviselo, mělo přednost. Přesto PN nelenil a že by – pokud se najdou peníze – rád měch a dřevěné píšťaly „udělal pořádné“. Ted už mohu prozradit, že paní starostka je kuchařka v místním družstvu a současně má hospodu v Bukovci. Požadované finance pro PN obec schválila (<http://obecbukovec.cz/about/rozpocet2011.pdf>) a my jsme mohli v sobotu 15. ledna demontovat měch, po výborném guláši z divočáka, uvařeném paní starostkou pro mysliveckou schůzi, jsme pokračovali v dalších pracích na varhanách až do večera. Za 14 dní byl měch opět vrácen, píšťaly osazeny (18 jich PN musel udělat zcela nových) a varhany již dostávaly onen krásná zvuk, na který vzpomínal onen účastník z Německa. Pedálové píšťaly už jsme nestihli (v kostele bylo na teploměru, pokud ukazoval správně, -3 stupně C), ale potěšila mě zpráva napsaná v měchu, kde se podepsal varhanář z Domažlic Konrády (Konrádyho dudácká kapela?) v roce 1911, který měch zhotovoval a pravděpodobně přestavěl nástroj přidáním hracího stolu (stopy po „špílsraňku“ jsou na skříní ještě patrné) a změnou dispozice – ta Gamba není jistě původní, navíc převyšuje varhanní skříň alespoň o 30 cm. Paní starostce jsme slíbili velikonoční koncert, PN dokončení pedálu a já jsem si posteskl: „Kdyby sem to bejval věděl, tak sem sem nechodil!“ Ale bylo to krásné.

Jaroslav Eliáš

dokončení ze strany 2

Strahově, na Strahovském stadionu, byl veliký. Tenkrát už nejstarší bratr byl v semináři, čili ten byl do toho více zatažený. Se sborem bohoslovců samozřejmě zpíval a mluvil o pateru Stanovském, který to nakonec doprovázel. Na stadionu byly postaveny dokonce píšťalové varhany, zvuk se potom šířil přes zesilovače. Slavnost to byla skutečně veliká, protože jen pro nás chlapce ministranty to byla záležitost, vidět tři kardinály pohromadě. Protože jako papežský legát byl jmenován kardinál Verdier, arcibiskup pařížský, potom tady byl kardinál Hlond, Polák, a potom kardinál Innitzer, to byl arcibiskup vídeňský. Takže tato sešlost tří kardinálů ve Svatovítské katedrále byla záležitostí mimořádnou. Kardinál Verdier potom celebrou slavnou mši svatou na Masarykově stadionu na Strahově. Mně bylo deset let, záležitost to byla nezapomenutelná.

Nácviková deska Ultraphon z roku 1935 je možná nejstarší domácí nahrávka duchovní hudby, kterou si můžeme poslechnout. Zpívá na ní střídavě Cyrillská jednota u svaté Ludmily a sbor pražského bohosloveckého semináře. Ale to vám bylo, jak jste už říkal, deset let. Jak vypadala vaše další cesta k hudebnímu vzdělání, dirigentskému, sbormistrovskému? A jak jste prožil léta války, kdy byly zavřené vysoké školy?

My jsme bydleli v Ječné ulici. Nejstarší bratr Zdeněk byl vysvěcen od pana kardinála Kašpara v roce 1938. Jako novosvěcenec se dostal do pohraničí, byl ustanoven kaplanem do Kynžvartu, kde byl až do odstoupení Sudet, to znamená do podzimu 1938. Potom se dostal do Chval. Dnes je to součást Prahy, ale tenkrát byla situace taková, že to bylo ještě samostatné trojměstí: Horní Počernice, Chvaly a Svěpravice. A tam byl farářem pater František Štverák, který se dostal do koncentráku. Bratr tam byl jmenovaný jako takzvaný administrator in spitiualibus, zkrátka zástupce za nepřítomného faráře. Byl tam jmenován k prvnímu červenci roku 1940. Nějak kolem Vánoc roku 1940 se událo spousta věcí. Když přišel k nám na štědrovečerní večeři, přišel se zprávou, že o chvalskou faru usiluje velitelství německé branné moci, protože fara byla prázdná. Tam s rodiči domluvili, že kdybychom se přestěhovali z Prahy do Chval a faru obsadili, tím, že bychom tam všichni bydleli, že by tu byla určitá výmluva, že tu není místo, To se doopravdy uskutečnilo, a sice v postě roku 1941, a tím pádem ta hrozba německého velitelství do jisté míry odpadla. My jsme se přestěhovali do Chval, ale pro mě to byla veliká rána, protože v Ječné ulici jsme měli koupelnu a byt na úrovni, sice v posledním patře, ale s určitým pohodlím. Tam ve

Chvalech, když potom byla zima (to byly zrovna ty veliké zimy), tak jsme měli třeba i deset stupňů mrazu na chodbách. Tak jaksi bylo po pohodlí.

To byla doba, když jsem končil tercii a kvartu na gymnáziu. Tam jsem se poznal s Vladimírem Doležalem. My jsme byli stejně staří, a v tom čtyřicátém roce mě začal přemlouvát, abychom se dali do studování muziky. Konzervatoř už byla v té době zavřená, přestože to nebyla vysoká škola, ale převážná část profesorů odešla do takzvané Unie českých hudebníků z povolání. Tato Unie měla svou vlastní školu, která sídlila na Smíchově. A tak jsme navštívili pana ředitele (to byl pan ředitel Čech) a on nás začal přemlouvát k tomu, jestli bychom nechtěli studovat dirigování. My jsme se tvářili tak, že na to nemáme, to že se musíme napřed zeptat, a po cestě z Hloubětína do Chval jsme debatovali, jak se k tomu postavit. Když jsem s tím přišel k rodičům a k nejstaršímu bratru Zdeňkovi, který byl schopným varhaníkem, a dokonce se pokoušel o kompozice, tak si mě vzal stranou, a dával mi takové kapky. Řekl: „Podívej se. Já mám svoje povolání, duchovní. A muziku mám jako zábavu. Když si sednu ke klavíru nebo za varhany, tak je to vždycky pro radost. Ty, kdybys mířil za úkolem stát se hudebníkem z povolání, to si musíš dobře rozmyslet, aby tě to někdy nemrzelo, abys od muziky neutíkal k něčemu jinému. Jestli se rozhodneš pro to, studovat, já se postarám o to, abych ti platil školné. Ale dobře si to rozmysli.“ Nakonec jsme se s Vladimírem Doležalem dohodli, že se do toho dáme, a panu řediteli Čechovi jsme oznámili, že bychom se do toho dirigentského oddělení přihlásili. Jelikož to všechno bylo spojené se školným, které asi i v té době nebylo nikterak malé, tak nám slíbil, že nám sežene jakási stipendia, aby ta zátěž finanční nebyla tak velká.

Na které učitele rád vzpomínáte?

Naším třídním se stal profesor Bohumír Špidra, který učil dirigování předtím na konzervatoři. Byl velice přísný, a pamatuji se, že měl přednášet jenom dirigování. Když se ptal, co děláme z harmonie, my mu po asi třech hodinách povídali: my už harmonizujeme. Pan profesor Špidra nám povídá: A co takhle taková všeobecná nauka? Prozkoušel si nás a po této hodině navštívil pana ředitele a vyžádal si, že nás, co chodíme na dirigování, si vezme i na harmonii.

A to byla výhoda, protože Vladimír Doležal byl také varhaník, a profesor Špidra to o nás dvou věděl, tak co se týká harmonizací, u nás dbal na to, aby pokaždé měly určitou strukturu. A měl takovou zásadu, že varhaník nedoprovází proto, aby lidi pletl, ale aby je podporoval. A proto na nás byl přísný

v tom smyslu, že hleděl k tomu, aby ty harmonizace měly hlavu a patu.

Za těch válečných let jste ale také mimo studování zažil tehdejší úroveň sborového zpívání. Tak se chci zeptat, jaké máte z těch let největší zážitky, a na jaké osobnosti nejradši vzpomínáte.

Sborové zážitky? Když jsme začali s dirigováním, tak profesor Špidra poznal, že jsme celkem schopní zpívat z listu, tak nás poslal za panem sbormistrem Kühnem, abychom si udělali konkurs do Českého pěveckého sboru. Tak se tak stalo, že na svátek svatého Václava (to byl za války pracovní den) jsme se vydali za panem sbormistrem Kühnem, a profesor Špidra už dal echo, že ho navštívíme. Moje konkursní píseň byla Kde domov můj. Tuto konkurzní zkoušku jsem udělal, a když jsme se loučili, tak mi řekl: večer v tolik a tolik je zkouška. Večer jsme se dostavili do zkoušky a tam už jsme měli podepsané party. Naši první skladbou, kterou jsme v Českém pěveckém sboru zpívali, bylo Verdiho dvousborové Te Deum laudamus. Když jsme přišli do zkoušky, bylo nás tam na tři sta, protože když jsme dostali legitimace, měl jsem pořadové číslo 286. Zkoušeli jsme v Hasičském domě v Římské ulici.

To, co jsem tam zažil, už asi nezažiju nikde jinde. Protože to byl pán neobyčejně přísný, já jsem ovšem s ním za celou dobu naší spolupráce neměl jediné nedopatření. Já jsem si jeho práce vážil, a Jan Kühn byl člověk, který mně ukázal krásu lidského hlasu.

Mám takovou ještě vzpomínku: to už bylo na konci války, dělali sme a-cappellový koncert sborů Josefa Bohuslava Foerster. Jelikož se to vysílalo rovnou večer, tak „starý pán“ slíbil, že přijde na generální zkoušku. Nechal si zazpívat celý program, a potom měl takovou zvláštní promluvu, dalo by se to označit za kázání. A sice, o kráse lidského hlasu. A upozornil nás všechny, že sice varhany, harfa, housle, jsou krásné nástroje, ale že jsou všechny vyrobeny lidskou rukou, lidským umem. Ale lidský hlas, to že je nástroj Boží. Ať dítě, ať žena, ať muž, každý si nosíme ten hlas s sebou. O hlas že se musíme starat, abychom vydrželi zpívat co možná nejdéle, ale abychom nikdy nezapomněli na to, že to je nejkrásnější nástroj, který můžeme ovládat. A to mě provází celý život.

Ale do těch let už patří také Vaše sbormistrovské začátky.

Ve Chvalech jsme se samozřejmě starali o chrámový sbor. Tam došlo k určitému takovému rozladění, a sice, začali jsme zpívat také s dětmi. A ti velcí členové sboru na děti nějakým způsobem začali žárlit, takže nakonec chrámový sbor se rozpadl, a nám nezbylo, nežli s dětmi se postarat o celý liturgický provoz ve

chvalském kostele svaté Ludmily. A tak jsme soustředili několik těch dětí, které chodily na bohoslužby, těch bylo tak nějak kolem dvaceti, ale potom se to rozrostlo tak, že jich bylo skoro na stovku, nějak kolem devadesátky. Dokonce jsme s tímto sborem i koncertovali.

My už si možná nedovedeme představit, jak vypadala taková činnost ve volném čase za války – jak třeba vypadalo každodenní cestování mezi Chvalami a Prahou?

Zkoušeli jsme do půl jedenácté. Od půl jedenácté za války začaly v Praze jezdit tramvaje, které neměly čísla, ale měly písmena. Ale už se tam začalo platit, pětikorunu stála jedna cesta. Protože pan sbormistr věděl, že někteří z nás peněz neoplyváme, tak končil za pět minut půl jedenácté, abychom my, kdo jsme byli mladí a rychlí, abychom trefili ještě tu tramvaj před půl jedenáctou. My s Vladimírem Doležalem jsme dohnali nějakou tu tramvaj, která jezdila do Hloubětína, a z Hloubětína jsme potom chodili pěšky do Chval. Pokud se nám to nepodařilo, tak jezdil vlak, takzvaný flamendrák, jenomže to znamenalo za války rozbitá okna, nebo v oknech místo skel prkýnka, v zimě velká zima, a příchod domů až dlouho po půlnoci. Tak to patřilo k našemu muzicírování v Českém pěveckém sboru. Doba to byla krásná, a dodnes Pánu Bohu děkuji za to, že když mnozí umírali, ať už v koncentracích, nebo na frontách, my jsme celou válečnou dobu mohli prožít v náručí hudby.

Na válečná léta lidé vzpomínají jako na dobu, kdy byly plné kostely i koncertní síně. Dávaly se i takové skladby, jako je Dvořákova Svatá Ludmila....

Dvořákova Svatá Ludmila se připravovala v roce 1944, protože se předpokládalo, že skončí válka. Válka se ale o celý rok protáhla. Provedení měl řídit Rafael Kubelík, který si vyžádal osmnáct orchestrů a dvě generálky, což byl i na tu dobu nárok veliký. Jelikož ovšem potom Rafael Kubelík těžce onemocněl, dostal to potom Otakar Jeremiáš jako šéf rozhlasového orchestru, a samozřejmě že počet zkoušek byl podstatně menší a generálka jenom jedna. Ale jelikož konec války nebyl, tak se s tím uzavřela sezona 1944, čili během měsíce června se dělala Svatá Ludmila. Rafael Kubelík chtěl otevřít všechny škrtky a udělat ji v takovém, v uvozovkách řečeno, parádním provedení. Tím pádem to převzal i Otakar Jeremiáš, kdy se vynechávaly jen některé repetice. Byla to záležitost skutečně parádní, jak pro nás účinkující, tak samozřejmě pro posluchače.

Ještě jednu takovou vzpomínku. Tenkrát sice rozhlas už mohl natáčet, ale bylo to dosti komplikované, takže vět-

šinou se všecko vysílalo rovnou. Pokud byl koncert večerní, museli jsme tedy být do večera, nebo do noci. Ale pamatuji se, že právě to jaro 1944 bylo s takovým hezkým počasím, takže jsme v Římské ulici v těch zkušebnách zkoušeli a měli jsme otevřená okna. A já jsem záviděl všem těm lidem, kteří v okolí tohoto Hasičského domu bydleli, co to bylo za zvláštní požitek, tyhle sbory slyšet několikrát za sebou. Uvědomil jsem si jednu věc, když jsem tam seděl na té své židli, že na tyto chvíle na zkouškách budu vzpomínat do konce svého života.

Pianissima Kühnova sboru, to byl mrak zvuku. Bohužel, dnešní sbory podle mého gusta už v pianissimu zpívat nedovedou, nebo nedokáží, já to nedovedu nazvat správným jménem.

Když skončila válka, měl jste možnost věnovat se profesionálně dirigování, které jste vystudoval? Jaké bylo vlastně Vaše zaměstnání?

Já jsem – protože rodiče hleděli k tomu, abych měl kromě té muziky nějaké zaměstnání takzvané slušné – se stal úředníkem Státního úřadu statistického, a tam jsem vydržel až přes vojnu. Vojnu jsem si odbyl v Armádním uměleckém souboru, a v roce 1949 jsem se do Statistického úřadu vrátil. Ale nebyl jsem tam už dlouho, protože jsem se tam setkal s jedním spoluzaměstnancem, který přišel s Košickou vládou (a byla tam určitá nespokojenost s finančním ohodnocením a já už jsem v té době měl rodinu), tak mě přemlouval, že dáme výpověď a budeme si hledat něco lepšího. Jenomže, malér nastal v tom, že když jsem já dal výpověď, tak byla vyhlášena akce 77 000 do výroby. A mě (přestože jsem se mohl dostat do statistického oddělení některé ze stavebních firem na Starém Městě) tam už nemohli vzít, protože pracovní úřad řekl, že není možné, že musím do výroby. Takže, přestože jsem do této akce nebyl zařazen oficiálně, jsem se s ní svezl. Musel jsem nastoupit do továrny a po takové peripetii jsem se dostal do automobilových závodů Praga, kde jsem začal jako pomocný dělník. Teprve po určité době jsem se dostal na kontrolu, kde sice byl trojsměnný provoz, což také nebyla žádná rozkoš, ale tam jsem přečkal celou tu dobu. Až do roku 1988, kdy přes svůj zdravotní stav jsem se vrátil k muzice jako zaměstnání.

Takže veškerou činnost sbormistrovskou...

...jsem dělal zároveň s Pragovkou. A sice: potom jsem se dostal mezi takovou skupinu lidí, která toužila po lirturgické muzice, a slovo dalo slovo, a dali jsme dohromady komorní sbor, který zakrátko přijal jméno Sbor pražských literátů. Chtěli jsme navázat na tradici literátských bratrstev, a v tom jsme také nece-

lých 20 let působili. To znamená zpěvy z nějakých českých kancionálů, z graduálů, a takoví autoři jako Palestrina, Gallus, Lasso a podobní.

My bychom neměli opominout Vaši varhanickou činnost v kostele Panny Marie před Týnem. Kdy a jak jste začal se službou u zdejších varhan?

To bylo tak. Duchovním správcem, nebo tenkrát administrátorem týnské farnosti byl pater Jiří Reinsberg. S tím jsme se znali už od mládí, protože i když byl o sedm let starší nežli já, znali jsme se z takzvaného spolku Legio Angelica. To byl spolek ministrantů, ale měl zároveň také oddíl skautů. A samozřejmě pater Reinsberg ve svém mládí skautoval, já také, a i když jsem nebyl v jeho družince, tak jsme se spolu znali. On potom po maturitě odešel do Říma, kde studoval teologii, ale nemohl se vrátit, protože byla válka. A když se vrátil po válce (to se vrátil více méně jako příslušník západní armády, protože se z Říma tehdy vrátil přes Anglii), působil napřed v Berouně. Jako druhou štaci získal zprvu jako kaplan Pannu Marii před Týnem. Tam pohřbil pana faráře a zůstal jako administrátor. Jako regenschori tam působil profesor Ulrich, který byl profesorem v Dušní ulici. Bydlel v Ungeltě, tam byl byt regenschoriho, takže to měl blízko. Ten ovšem zemřel na začátku února roku 1964, a od jeho pohřbu až do konce června tam působil doktor Eliáš, který studoval medicínu. V červnu byl promován a dostal umístěnku daleko od Prahy. Jelikož jsme se s paterem Reinsbergem znali, tak pro mě vzkázal, abych ho navštívil. A nabídnul mi místo regenschoriho v Týně. Já jsem se ale bránil s tím, že varhaník nejsem. A on mi tenkrát říkal: ale na varhany hrajete. Já jsem říkal: no dobře, na varhany hrajou, ale... Tak mě vzal na týnský kůr, pustil elektromotor a pokynul mi, abch zahrál chorální Tantum ergo. To jsem samozřejmě zahrál, a on mi dal klíče a řekl mi: zítra v půl šesté je mše svatá. A to byl můj nástup do Týna. Víceméně jsem ho tam přežil. Doba to byla krásná, protože on měl rád muziku, a co se týká programu, dohoda s ním byla vždycky snadná. Rád na něho vzpomínám, nejenom na jeho mládí, samozřejmě, ale i pak, když už přišel do let, a začal se těžko pohybovat. Musel podstoupit nějaké těžké operace a potom těžko chodil. Do poslední chvíle jsme spolu vycházeli krásně, a dokonce – něco jsem mu měl doručit, tak jsem ho navštívil v jeho bytě v Podolí, a to mě nenapadlo, že ho vidím naposledy, protože to bylo asi deset dní před jeho smrtí.

Vy jste v Týnské škole a předtím ve Chvalech vychoval několik generací zpě-

váků, které jste vedl od dětského věku. Nakonec i Scholu Týnského chrámu, pro kterou jste napsal většinu svých sborových skladeb, jste si částečně vychoval už od dětských zpěváků. A tak se chci zeptat, jestli je to těžké, aby děti dobře zpívaly.

Není! Já jsem si nepotrpěl na to, kdo si co pamatuje. Všecky děti a všichni zpěváci, kteří se mnou spolupracovali, prošli intonací. Prostě musejí umět čist. A u dětí to nebyl takový problém, protože děti se dobře učily.

Ono je také poznat, když zpěváci vědí, o čem zpívají. To je také důležitá úloha sbormistra, aby jeho vedení nekončilo hudebním výrazem. Ono je někdy poznat, že hudební výkon je prvotřídní, ale slova padají pod stůl. A naopak, pozná se, když sbormistr vede zpěváky k porozumění.

To máte tak. Výhoda těchto zpěváků je v tom, že jsou věřící. A co se týká výslovnosti, to zase musím vzpomenout na pana sbormistra Kühna. Někdo sice kritizoval takovou tu jeho akurátnost, ale já jsem na tom strašně vydělal. Protože „Et lux perpetua“ muselo být rozumět tři sta lidem. My jsme museli najednou otáčet v partech. To muselo být pod těmi světly ve Smetanově síni jako blesk. A kdo se s tím páral, na to byly dokonce i pokuty. Tam prostě všecko bylo nastudované. A co se týká výslovnosti, to byla jedinečná škola, protože pan sbormistr Kühn sám byl ohromný zpěvák, a my jsme museli zpívat tak, jak on chtěl. On všecko předvedl a my jsme jenom museli napodobovat. Potom měl ještě jednu takovou vlastnost, že nás naučil, že ať byl vokál jakýkoliv, dokázal z něj dostat krásno.

Jestli je to Palestrina nebo kdokoliv, tam vokál jde skutečně s muzikou. A to je to nejcennější, co na sborovém zvuku může být – oživit vokál, aby vokály měly určitou krásu.

To mnoho skladatelů nemá, protože se nevyznají v lidském hlase. Ještě musím jmenovat jednoho: Zdeňka Lukáše. Zdeněk Lukáš byl nejen vynikající skladatel, ale řadu let působil jako sbormistr. A to také poznamenalo jeho skladby, protože ať si vezmete Lukášovu skladbu jakou chcete, tak každá dobře zní. To je úkol jak skladatele, tak samozřejmě také sbormistra nebo interpretů. A taková muzika se pak snadněji dělá, protože to pak nejde dělat jinak.

Ale já bych se rád zeptal ještě na jednu věc. A to je právě muzika a zpívaná liturgie. Je jasné, že při liturgii se nedá zpívat cokoliv. Skladatel, který píše muziku, která by při liturgii měla znít, má před sebou určitá omezení, ale na druhou stranu také výzvu.

No, co bych vám na to měl říct? Liturgická muzika vlastně je daná,

v první řadě texty. Jak který skladatel k tomu přistoupí, je jeho věc. Ale naši staří páni, kteří psali do kancionálů a graduálů, uměli dát textům hloubku a i když je to řečeno někdy trochu naivně, jsou vždycky upřímné. Je v tom veliká víra těch lidí – to nikdo nedělal pro peníze, to nedělal pro pochvalu, ale proto, že to takto udělat musel. A pokud to člověk dovede tímto způsobem interpretovat, tak (abych to řekl lidově) uhodí hřebík na hlavičku.

Ony naše kancionálové písně mají ještě jednu kvalitu, jakou jiná hudba nemá. Je to síla tradice a paměti, my víme, že to jsou tytéž písně, které zpívali naši předkové a jejich předkové, na těch samých místech a v té samé liturgii.

No trochu jste mi nahrál, s „Jezu Kriste štědrý kněže“. Jestliže ji hrajou v Týně, a uvědomuji si, že tam zněla před pěti sty lety, tak je to síla! Žádné novum, pořád jedeme dál. A jestliže „Jezu Kriste štědrý kněže“ hrajou v moderním kostele ve Strašnicích, tak to hrajou se stejnou radostí, že tam vnáším to, co tam sice ještě nemohlo být, ale co tam může pokračovat.

A já si dovoluji poslední otázku. My tady mluvíme o řemesle sbormistrovském, o komponování, o varhanické službě. Ale zapomněl bych se zeptat, pro všechny, kdo nezažili, co ta služba obnáší: Kdy jste měl jako varhaník naposledy volnou neděli?

To se těžko počítá. Já jsem u varhan uvázaný jak u boudy. Každou neděli hrajou. Dřív jsem měl dokonce pět mší za neděli, teď mám jenom čtyři. Protože ráno hrajou v 7 ve Strašnicích, v půl desáté v Týně, večerní ve Strašnicích a v 21 v Týně. Já jsem poslední vrhaník, který hraje „Narodil se Kristus Pán“, nebo „Vesel se nebes Královno“, to je 22 hodin, když už je každý doma. Jsem rád, samozřejmě.

A měl jste během svých varhanických let někdy neděli bez služby?

Snad jenom díky celozávodní dovolené v Pragovce, když jsem jel někam s rodinou. Jinak každou neděli hrajou.

Děkuji Vám za rozhovor a rád bych popřál Vám i nám všem - kromě toho, co se přává k pětaosmdesátce, - abychom si na Vás pokaždé rádi vzpomněli, když bereme do rukou Vaše responsoriální žalmy. A také, abychom Vás ještě dlouho mohli slyšet doprovázet zpěv u Panny Marie před Týnem, a třeba také zpívat s Vámi. Děkuji Vám a na shledanou. Mějte se hezky a děkuju za pozvání.

*Otázky kladl a přepis rozhovoru připravil
Tomáš Slavický*